

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

2. De Foro competenti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

recte faciet iudex, si quosdam de suis assessoribus ad illam causam terminandam Delegatos seu Commissarios constituerit. Sutting. d. observ. 3. num. 5.

14 Præterea *Judicium* aliquando sumitur pro ipsâ actione, quæ instituitur, & sic iudicium aliud est *Criminale*, aliud *Civile*. Criminale est, quando agitur de crimine ad vindictam publicam; Civile verò, quando non agitur super crimine, sed super re aliquâ aut jure debito, vel si quidem agatur super crimine, non tamen ad vindictam publicam, sed ad interesse privatum; ita si injuriatus agat ad recompensationem damni vel penam pecuniariam sibi applicandam, dicitur civiliter agere, s. 10. & ibi DD. *Instit. de Injuriis*. & maritus propter adulterium uxoris agens ad divortium & lucrum dotis etiam civiliter agit. c. tue. s. de *Procurat.*

15 *Judicium* civile subdividitur, quòd aliud sit *Petitorium*, aliud *Possessorium*. *Petitorium* est, in quo de proprietate rei aut juris agimus; *Possessorium* verò, in quo omiſſa quaestione proprietatis tantùm litigatur, cui pro tempore sola rei possessio ad iudicanda sit. Circa hæc duo iudicia infra in *Tit. de causa possessionis & proprietatis* plura dicentur.

16 Antequam verò ad ulteriorem iudicij processum progrediamur, non possum non monere, cautè & conscientiosè, non temerariè & contra Christianam charitatem actionem institui debere, atque illud vulgi proverbium benè observandum esse, quòd tenuis transactio plerumque præter pingui sententiâ; nam expertus quidam pro posteriorum cautela rectissime scriptum reliquit, „in causarum controversiis capitales inimicitias oriri, si etiâ amissionem expensarum, laborem animi exerceri, corpus quotidie defatigari, multa & inhonestâ crimina inde consequi, bona & utilia

„opera postponi, & qui sæpe creduntur vincere, succumbere, & si obtinent, conputatis laboribus & expensis, nihil acquirere.

TITULUS II.

De Foro competenti.

SUMMARIA.

1. *Fori competentia ex tribus principiis inducitur.*
2. *Quid sit avocatio cause, quâ etiam juri competitia inducitur.*
3. *Quinam causas avocare possint?*
4. *Aliud genus avocationis quando superiorum incompetenter litigantium ad inferiorem inducitur.*

Fori competentia deducitur ex triplicibus potissimum principiis; videlicet I. Ex persona *Judicis*, ejusque *Jurisdictione*. II. Ex persona *Rei conventi*. III. Ex *qualitate cause*.

Ex persona *Judicis* competit forum, quia est *Ordinarius*, vel *Delegatus*, vel *Compromissarius*, vel quia prorogatum est ejus *jurisdictio*, aut quia merum, vel *mixtum Imperium* habet. Ex persona *Rei*, cujus forum actor sequitur, datur *competentia*, ubi reus habet *domicilium*, aut *res*, quæ petitur, *sita est*, vel ubi *traxit*, aut *deliquit*: Item quia *Clericus* & *Ecclésiasticus* est: vel *quia processus* est. Ex qualitate denique *cause* competit forum, si causa sit *Ecclésiastica*, vel *secularis*, si *mixta*, si *connexa*, si *separata*. Verùm de *Judice Ordinario*, *Delegato*, *Compromissario*, eorumque *jurisdictione* & *jurisdictionis prorogatione* jam in *superiori Libro competentibus Titulo* dictum est; quos hic circa *competentiam* personæ *Judicis* supponimus. Solummodo viter adnotandum est, aliquando dari *competentiam fori* apud *Judicem superiorem*

quia a causam ab inferiore Judice advocavit. Est igitur *avocatio*, vel *evocatio* nihil aliud, quam litis pendens coram inferiore ad superiorem, à quo potestatem judiciandi accepit, citra appellationem facta translatio in eo statu, in quo apud inferiorem reperitur. Textus & DD. in c. ut noster, 56. de Appell. l. iudicium solvitur, ff. de Jure. Cujusmodi Superior est Pontifex respectu inferiorum Prælatorum; quilibet Imperii Status in suo territorio. Vult. ad tit. C. de Jurisd. num. 273. Episcopus respectu vicarii. Cov. pp. 29. l. 9. num. 1. Ordinarius quilibet respectu delegati. d. l. 58. ubi Gloss. Covar. d. num. 1. Non autem *Subdelegans* respectu *Subdelegati*, nisi re integrâ ante citationem revocaverit, quia per subdelegationem, qui jam usus est subdelegatus, cessat jurisdictio in delegato. c. 6. & 7. de Off. Deleg. in 6. Nec Archiepiscopus respectu Episcopi suffraganei, quia non est Judex competens in causis subditorum sui suffraganei extra Appellationem. Covar. d. l. num. 2. nec Legatus Sedis Apost. respectu Episcopi. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 20. Ipse quoque Imperator, propter specialia pacta cum Statibus Imperii unita, causas ab iisdem avocare non potest; imò nec à Camera Spirensi, quamvis ipsius sit iudicium. Ord. Cam. p. 2. t. 26. Gaill. l. 1. O. 41. Harp. in Thef. seu conclus. de Jurid. n. 78.

Alia autem *Avocatio*, quando nimirum unus Judex ab alio pari vel superiori subordinatum suum incompetentem litigantem avocet, ut cum jurisdictio illius Judicis prorogari non potuit (de quo supra in Tit. de Off. Judo. n. 30. & seqq. dictum) non est proprie *avocatio*, sed potius *exceptio declinatoria fori*, quæ si non admittatur, datur appellatio: nam *avocatio* non potest

fieri à pari vel superiore, sed tantum ab inferiore, cujus jurisdictio aliquo modo ab avocante dependet, Gaill. d. O. 41. n. 7. & seqq. Vult. d. l. n. 174. His ita præmissis de *competentia fori ex personâ Rei*, & ex *qualitate causæ* exactius agetur.

PARS I.

De Competentia Fori ex parte Rei conventi.

Um generalis regula sit, quòd Actor forum Rei sequatur, cap. 5. & 8. h. t. videamus, ex quibus causis Reus forum competens fortiaur. Id verò variis modis fieri potest: nempe ratione *Domicilii*, *Rei petita*, *Contractus*, *Delicti*, *Preventionis*, *Privilegii* maxime Clericalis. Quibus specialiter aliqua addemus de foro *Legis Diffamari. C. de Ingen. & manumiss.*

§. I.

De Foro Domicilii.

SUMMARIÆ.

5. Quid & quotuplex sit Domicilium?
6. Non est in usu, ut aliquis in loco originis conveniatur.
7. Domicilium habitationis perpetuæ forum competens, & qualiter constituitur?
8. Quasi Domicilium tribuit forum parvitate atiale.
9. Studiosi ubi conveniantur.
10. Quasi domicilium an fundet jurisdictionem fori externi?
11. Vagi propriè dicti possunt ubique in jus trahi.
12. Filius non sequitur Domicilium Patris.
13. Studiosi etiam de gestu alibi in loco studiorum conveniri debent.
14. In loco Domicilii potest quis conveniri super re alibi sita, aut gesta.

Domicilium in genere dici potest locus habitationis, dividiturque communiter à DD. in *Domicilium naturale seu originis*

Am 3

gixis, in Domicilium accidentale, seu habitationis perpetue, & in quasi domicilium seu habitationis temporalis.

6 Domicilium originis illud appellatur, ubi quis natus est. Et siquidem Reus tempore actionis institutæ ibidem habitet, non est dubium, quin eo loco rectè conveniatur. Sin autem habitationem suam aliò transtulerit, tunc jus conveniendi aliquem in loco originis ab usu recessisse tradit Coler. in Tract. de Process. exec. p. 2. cap. 2. n. 17. Matth. Steph. de Offic. Jud. p. 1. lib. 2. cap. 8. n. 28.

7 Domicilium habitationis perpetue, quod propriè forum competens facit, dicitur ille locus, ubi quis bona & res suas collocavit, animo ibi perpetuò commorandi; ille vero, qui ad locum aliquem se confert etiam ad longius tempus, sed non perpetuò ibi mansurus, is in tali loco nequam Domiciliarius & incolens, sed hospes tantum & peregrinus habebitur. l. civis. 7. C. de Incolis. Menoch. ad Arbit. jud. lib. 2. cent. 1. cas. 86. num. 7. Proinde constituitur Domicilium animo (scilicet perpetuò habitandi in loco) & factò (scilicet transferendo possessiones & actualem habitationem) nec solo animo, nec solo factò. l. Domicilium. 20. ff. Ad munic. junct. d. l. 7. C. de Incol. Quod tamen non eo sensu accipiendum est, quasi nunquam amplius liceat de loco domicilij recedere; etenim ad rationem domicilij sufficit perpetuitas proposita, quamvis hoc propositum simul & domicilium ex postfacto mutetur; quemadmodum nuptiæ de jure Civ. dicuntur omnis viæ consortium, l. 1. ff. de Ritu nupt. non obstante, quòd de illo jure post contractas nuptias frequentissima fuerint divortia, quæ vera divortia non habeantur, nisi facta fuissent animo constituendi perpetuam dissensionem. l. 3. ff. de Divort.

Præterea notandum est, quòd ad constituendum domicilium nullus certi temporis lapsus requiratur, sed constitutum certatur, simul ac quis re ipsa & factò dixerit, se animo perpetuò hic habitandi advenisse; nisi quòd aliquando in dubio, quando non constat de mente adventantis, & diuturnitate temporis, videl. 10. annorum præsumatur domicilium constitutum. l. C. de Incolis, quæ tamen præsumptio habitationem in contrarium admittit Menoch. de Arbit. d. c. 86. Sanch. de Matr. 3. disp. 23. n. 2.

Quasi Domicilium dicitur locus, ubi quis per longius tempus moram trahit absque tamen animo ibi perpetuò commorandi. Illud quasi Domicilium ex re DD. sententiâ fundat jurisdictionem penitentialis, & facit, ut proprius Parochus dicatur ille circa administrationem Sacramentorum, in cujus Parochia aliter per longius tempus (v.g. per majorem partem) habitat, vel habitare intendit, ut late probat Sanch. d. diffur. 23. n. 2. Circa jurisdictionem fori externi non est imprimis dubitandum, quin aliquis in loco quasi domicilii conveniri possit de actibus ibidem gestis, scilicet contractibus ab initis, vel delictis commissis; quo modo Studiosi in loco, ubi studiorum causis temporaliter morantur, coram Rectore, & optione ipsi Scholaribus datâ coram Episcopo Civitatis (quam tamen optionem consuetudine Academicarum sublatam Bel. de Jure Acad. cap. 6. num. 2.) conveniuntur, auth. habit. C. Ne filius pro patre &c.

Verùm tota difficultas est, an aliquis loco quasi domicilii conveniri possit de actibus quæ alibi gessit, v. g. si alibi contractus vel deliquerit? Nos distinctionem adhibemus, an habens quasi domicilium in loco

loco alibi habeat *verum* domicilium, vel
 noni Priori casu putamus juri conformis
 cum Barth. in l. haeres absens. 19. ff. de Ju-
 dicio. non. 6. quod aliquis in *vero* domici-
 lio conveniendus sit, eo quod appellatione
 domicilij non veniat *quasi domicilium*. d.
 l. 7. C. de incol. Si tamen *verum* domici-
 lium nimis remotum esset, quo actor sine
 magnis sumptibus & incommoditatibus
 pervenire non posset, aequitas suadere vi-
 detur, ut vox *Domicilium* paulo latius ac-
 cepta etiam ad *quasi domicilium* porriga-
 tur. arg. l. placuit. 8. C. de Judic. Quia ra-
 tione consuetudo passim invaluit, ut foren-
 ses & peregrini propter debita alibi con-
 tracta in loco, ubi reperiuntur, vel moram
 trahunt, autententur, usque dum solvant,
 aut datis pignoribus vel fidejussoribus ido-
 nee creant. Gail. 2. Obs. 44. num. 20.
 Vid. Pekum tot. Tract. de Jure sstendi
 sine arresti. Posteriori autem casu, quan-
 do nimirum deficit *verum* domicilium,
 libenter amplectimur sententiam. Panorm.
 in cap. quod Clericis. 9. num. 5. hoc tit.
 ut aliquis in loco *quasi domicilij* recte
 conveniatur.

11 Dices, nihil speciale hac in parte tribui
quasi domicilio, cum omnium *vagorum*,
 qui nullum *verum* domicilium habent, ea
 sit conditio, ut ubicunque deprehendantur,
 conveniri possint. Matth. Steph. de Offic.
 Jud. p. 1. cap. 8. n. 31. Gail. d. Obs. 44. n. 12.

8. *Vagos* alios esse proprie dictos, qui
 nullibi nec *verum*, nec *quasi domicilium*
 habeat, & de his procedit, quod ubivis in
 jus trahi possint. Alij vero sunt impro-
 prie *vagi*, qui saltem *quasi domicilium*
 habent, ut Studiosi, Famuli mercenarij &c.
 Panorm. in cap. fin. hoc tit. num. 14. & isti
 quando retinent *quasi domicilium*, non
 possunt alibi conveniri, nisi ex causa rei
 litae, contractus, vel delicti.

Quid autem, si pater alibi habeat *verum* 12
domicilium, nunquid filius, qui in alio lo-
 co habet *quasi domicilium*, in domicilio
 patris conveniri poterit? Putamus id ne-
 gandum, si filius non soleat ordinarie cum
 patre habitare per l. 3. & 4. l. assumptio.
 6. §. 1. ubi Gloff. not. ab. & l. libertus. 17.
 §. 11. ff. Ad Municipal.

Ad Studiosos quod attinet, videtur indi- 13
 stincte tenendum, ut de rebus alibi gestis
 in loco studiorum coram Rectore non tan-
 tum possint conveniri, sed debeant, ne à
 studiis suis, quibus *totus illuminatur or-
 bis*, abstrahantur. Text. in d. aut. l. abita.
 Cod. Ne filius pro patre, praesertim ibi:
*nec ob alterius cujuscunque provincie
 delictum vel debitum*. Quia de re mie-
 rius in §. 4. amplius dicemus.

Demum huic §. addendum est, quod Re- 14
 us in loco *domicilij* conveniri possit, non
 tantum super re ibidem sita, vel contractu
 aut delicto ibidem facto (quia alias forum
domicilij nihil speciale haberet) sed etiam
 super re alibi constituta & gesta. Panorm.
 in cap. fin. num. 38. hoc tit. sive in loco
 domicilij reperiat, sive non; cum enim
 domicilium efficiat quem esse subditum il-
 lius loci, ideo subjacet ejus jurisdictioni,
 licet alibi existat, dummodo domicilium
 non mutaverit, cap. fin. De eo, qui mit-
 titur. Gail. 2. Obs. 36. num. 12.

§. II.

De Foro rei petita.

SUMMARI.

15. Qualiter & quare in loco rei sita deus fori com-
 petentia?
16. Nominando auctorem non evitatur realis actio.
17. Actio realis pro re mobili an possit institui in loco,
 ubi res est?
18. Hereditatis petitio ubi instituitur?

Ratio-

15 **R**atione rei petite sortitur forum is, contra quem actio realis instituitur, in loco, ubi res, quæ in specie tanquam actoris propria, vel saltem reali onere affecta petitur & vindicatur, constituta est & ita quidem, ut etiam abiens ad eum locum citari & vocari possit. *l. 2. §. l. fin. C. Ubi in rem actio.* idque propterea sic introductum est, quòd in loco rei sitæ faciliores probationes tam circa possessionem, quam proprietatem rei, & promptior in re ipsa executio haberi possit.

16 Nihil verò relevat possessorem actione reali conventum, licet nominet suum autorem, à quo rem emit: non enim ideo minus ipse se defendere debet; ita tamen, ut possit autorem sive venditorem suum laudare, & ad se defendendum in causa evictionis citare, atque re evicta eundem ad interesse convenire. *l. 1. C. Ubi in rem actio.* Ubi & hoc speciale est, quòd venditor teneatur emptorem defendere in eodem iudicio, in quo ei lis mota est, quamvis ipse alterius fori sit *l. venditor. 49. ff. de iudic.* Sed ista de vero possessore accipienda sunt, qui loco domini habetur; at si quis tantum detineat rem alienam sicut commodatarius, aut conductor, &c. poterit iudicium evitare, si dominum nominet, eique litem motam denunciet. *Gloss. & Barth. in l. Officium. 9. ff. de Rei vind. l. 2. C. Ubi in rem actio.*

Porro quia text. *in d. l. fin.* generaliter loquitur, ideo communiter DD. inferunt, quòd aliquis in loco rei sitæ conveniri possit, quæcunque actio realis instituta sit, sive de rebus corporalibus, sive incorporalibus, sive de hypotheca, possessione, aut proprietate. *Novel. 69. cap. 1.*

17 De actione tamen, quæ competit in rem mobilem, dubitant DD. an semper in loco, ubi res deprehenditur, institui possit? Non

est improbabilis distinctio Panorm. *in d. fin. hoc tit. num. 43.* an res in loco perennare soleat, vel an transitoria sit, veluti quis cum meo equo per civitatem iter faciat? Illo casu affirmatur quæstio. *text. generalis in d. l. fin. §. l. venditor. 38. in fin. §. l. sed & si petatur. 52. §. 3. ff. de iudic.* Illo vero posteriori casu videtur neganda, quæ non censetur res constituta in loco, ut transit. *arg. l. generali. 32. §. uxoris. ff. de Usu & usufruct. legat. l. quæritur. 78. §. fin. §. l. si ita. 20. ff. de Legat. 3. §. arg. l. heres absentis. §. 2. ff. de iudic.* Interim tamen mobilis etiam transitoria poterit institui per quem transit, sequestrari, seu (constituto vocabulo utamur) arrestari, si possessor idoneè caverit de iudicio subinde re, ubi opus fuerit, exhibenda. *Ubi de arrestatus desu ordenlichen Arrest seyn wolle in loco alias competentibus Besoldi in Theaur. pract. v. Arrest. vers. solvitur arrestum*) vel nisi possessor immobilium fuerit, cuiusmodi possessores alias à satisfactione relevantur. *l. si quis. 15. ff. Qui satisd. cog. Panorm. d. hoc tit. num. 44. Bald. in l. fin. C. Ubi in rem actio.*

Hæreditatis petitio, cum etiam in rem sit actio, *l. sed & si. 25. §. petitio. ff. de Hæred. petitr.* ibi institui potest, ubi bona hæreditaria sita sunt, maxime sita in dicto *adipiscendæ*, seu pro immixtione possessionem agatur. Quòd si bona hæreditaria in diversis locis sita sint, & tota hæreditas petatur, in domicilio ejus, qui competitur, vel si nemo possideat, ubi major pars hæreditatis sita est, agendum erit. *Text. Gloss. & Castr. in l. un. C. Ubi de hæreditate agi oportet. Welenb. in Parat. de hæredit. hæreditatis. n. 9. in fin.*

§. III.

De Foro Contractus.

SUMMARI A.

19. In loco, ubi aliquis contraxit, vel se solviturum promissit, conveniri potest.

20. Idem in executione dotis.

21. In legato.

22. Hæres, qui contraxit, ut viator, quod tamen certis modis limitatur.

23. Contractus non sortitur forum, nisi in loco contractu reperitur. Excipiuntur tamen certis casibus.

24. Qui sit intellectus c. Romana, §. contrahentes, hoc tit. in 6. & ibi singulari nostra interpretatio.

Contractus quilibet, vel etiam quasi Contractus facit forum competens in loco, in quo initus est. c. fin. hoc tit.

L. hæres. 19. §. 1. ff. de Judic. Item si quis in aliquo loco non quidem contraxerit, sed ibidem se solviturum promiserit, recte quoque eo loci convenitur. d. l. 19. §. fin. cum l. leg. & l. 1. ff. de eo, quod certo loco.

Quia unusquisque intelligitur in eo contractu loco, in quem, ut solveret, se obligavit. l. contraxisse, 21. ff. de O. & A. l. quer. 100. ff. de Solut.

Verum hæc assertio patitur suas exceptiones.

Nam I. Dos soluto matrimonio non in loco, ubi pacta dotalia contracta sunt, sed in domicilio mariti exigitur. l. exigere. 65. ff. de Judic.

II. Legatus, qui ad eum locum, ubi aliquando contraxerunt, mittuntur, ibi durante suo officio respondere super contractu non coguntur, sed habent exceptionem revocandi domum, ne ab officio legationis abstrahantur: nisi tamen durante legatione contraxerint: ne detur ipsis potestas alienas res domum asserendi. l. 2. §. 3. & seqq. l. non alias. 24. & seqq. ff. de Judic. Alij vero, qui ex causa judicandi, testimonium

ferendi, appellationis aut aliâ necessariâ causâ Romam venissent, vel ibi transitum fecissent, non poterant quidem ibidem ratione communis patriæ super aliis negotiis conveniri: si tamen ibidem etiam antea contraxissent, in hac actione ex contractu respondere tenebantur. d. l. 2. §. 3. & 4.

III. Excipitur, qui tanquam advena & viator in aliquo loco contraxit, mox inde recessurus, absque eo, quod ibi pergulam, tabernam, aut armarium pro distrahendis mercibus habuerit: quia durissimum est, inquit I. C. in l. 19. §. 2. ff. de Judic. quot locis quis navigans, vel iter faciens delatus est, tot locis se defendi, tortassis ne à suscepto itinere & negotio cum suo damno impediatur. Sed istud Jurisconsul. responsum statuens exceptionem à communibus legibus, quæ sine distinctione forum in loco contractus assignant, l. 2. §. 4. d. l. 19. §. 1. l. argentarium. 45. ff. de Judic. c. fin. hoc tit. limitant DD. I. Si quis cum viatore contraxerit, ignorans eum viatorem esse arg. à contrario. in d. l. 19. §. 2. ibi; quem scit inde confestim profecturum, ignorantem enim imputari non potest, quod cum viatore contraxerit. II. Si quis eâ intentione ad locum aliquem se contulit, ut ibi contraheret. d. §. 2. vers. at si quis ab eo. III. Id quod J. C. de viatore dicit, obtinet in iis, quæ ex intervallo & in consequentiam contractus veniunt, atque indaginem altiore requirunt, veluti si de evictione, quanti minoris, redhibitoria, de dolo vel simili actione agatur. At verò si de iis agatur, quæ in ipso contractu mox implenda sunt, ut si accepto pretio equum tradere nolit, recte ibidem per Judicem loci contractus compellitur, ne rem alienam auferat. Barth. & Bald. in d. l. hæres. 19. §. 2. Panorm. in cap. fin. num. 25.

N n

hoc

hoc tit. IV. Si viator homo vagus vel de fugâ aut mutatione domicilij suspectus sit, contra eum in illo loco, ubi contraxit, procedetur, etiam per viam arresti, ut vel ibidem respondeat, vel idoneè caveat de iudicio sibi coram suo competente Iudice, si alium habeat. *l. 2. §. sed si. 6. ff. de Judic. Gloss. in d. l. heres. 19. §. proinde. v. Domicilium.* V. Si is, qui tanquam viator contraxit, ex postfacto iterum ad locum contractus revertatur, ibidemque moram trahat, puto eundem in eo loco rectè conveniri, quia tunc non amplius est viator, nec à suscepto itinere impeditur; aliunde autem regula est generalis, quòd aliquis in loco contractus conveniri valeat.

23 IV. In loco contractus quis non aliter conveniri potest, quam si ibidem reperitur, sicut satis declaratum est per jus Canon. in cap. Romana. 1. §. contrahentes. *hoc tit. in 6.* Interim etiam hodiè nonnulli casus enumerantur, in quibus absens ad locum contractus citari possit. I. Si quis administrationem in aliquo loco gessit, in eo ad reddendas rationes conveniri, & etiam absens vocari potest. *l. 1. §. ibi DD. C. Ubi de rat. agi oport.* II. Si contrahens se omninò submiserit iudicio loci contractus vel destinatae solutionis, renunciando simul foro proprii domicilij, quam tamen renuntiationem expressè requirit Covar. pp. 99. cap. 10. num. 6. neque ex eo solo induci ait, quòd aliquis promiserit se responsurum in loco contractus, nisi alia verba addiderit, ex quibus appareat, quòd etiam in casu absentia se obligare voluerit ad comparandum in eodem loco. III. Si quis promiserit solvere pecuniam non tantum in certo loco, sed etiam in certo tempore v. g. Lincij in nundinis Paschalibus, poterit ibidem conveniri, & etiam absens eo vocari. Cov. d. cap. 10. num. 6. vers.

decimo tertio. IV. ex tex. d. §. contrahentes. Panorm. Barth. Covar. c. 11. alii communiter concludunt, quòd alibi quidem ad locum contractus invitus citari non possit, nisi tamen comparuerit citatus & ibidem vel alibi bona habuerit, operatur citatio hunc effectum, ut actor possit mitti in possessionem bonorum ex processu decreto, & quidem, si bona in loco contractus sint, à Iudice ipsius loci contractus si verò sita sint alibi, à Iudice loci, ubi sunt. Verùm hæc interpretatio, quam verbis d. §. contrahentes. apprimè correspondeat, non tamen videtur intentio Legislatoris facis convenire: quomodo Pontifex in princ. d. §. dicit contractus absentes non posse invitos vocari ad locum contractus, ita ut secundum Panor. d. §. num. 36. nec directè nec indirectè cogi ad comparandum, & nihilominus subjungat, quòd si citati comparere contemnant, missio in bona ipsorum possit. Sanè missio in bona est potestatis contumacia, ut aliquis tadio possessionis citatus compareat. cap. consingit. 9. in princ. Dolo & contum. Sed quomodo contumax est, qui comparere non tenetur? quomodo contemnit comparere, qui legitime evocari non potuit? cum utatur suo. *l. nullus videtur. 55. ff. de N. l. ff. de Judic.* quomodo non cogitur rectè ad comparandum, cuius bona possidentur? Quare cum non intento citatus sed verba intentioni deseruire deant. c. secundo. 41. de Apell. & si verba non sit verba callere, sed vim potestatem. *l. scire leos. 17. ff. de l. idem* (salvo meliori iudicio) exillimo, in sessionem honorum, explicandum est illo casu, in quo aliquis à Iudice loci

tractis legitime citari potuit, & compare-
re comparatur, quod fit in casibus paulo ante
enumeratis. Item si quis semel in loco
contractus comparuerit, ibique citatus vel
inimpe htem contestatus fuerit, postea ve-
ni inde recesserit volens in loco domicilij
copiam sui facere, arg. cap. fin. De eo, qui
mittitur in poss. & l. ubi acceptum. 30.
ff. de Judic.

tem punire liceat, quamvis de cetero alicui
nae sit jurisdictionis. l. nullum. 14. de Te-
stib. l. pen. C. de Probat.

Imo cum Reipublica interfit, ne deli-
cta maneat impunita, non tantum in lo-
co delicti, sed etiam ubicunque delinquens
reperitur, ibi capi & puniri potest. d. l. 1.
ibi: vel ubi reperiuntur. C. Ubi de cri-
min. agi oport.

Verum quia ex supradictis rationibus vi-
detur congruentius, ut reus gravis criminis
in loco, ubi id commisit, puniatur, ideo
jure constitutum est, ut reus alibi degens
aut captus, ad requisitionem Judicis loci de-
licti ad eundem locum remittatur. l. si cui.
7. §. fin. ff. de Accusat. l. solent. 7. ff. de
Custod. & exhib. reor. Nov. 134. cap. 5.
Sed ut hac remissio detur, quinque con-
ditiones requirunt DD. I. Ut remissio pe-
tatur a Judice per literas requisitorias. II.
Ut delictum sit grave & enorme. III. Ut li-
teris inferatur quaedam summaria criminis
probatio. IV. Ut res adhuc sit integra, nec a
Judice capiente tractari coepta. V. Deni-
que ut uterque Judex tam requirens, quam
requisitus sint sub eodem Principe, a quo
requisitus cogi possit. Latè Covar. pp. 99.
c. 11. num. 5. & seqq. Ex quo postremo
requisito illud notandum est, quod licet
olim, quando omnes ditiones & provinciae
erant sub uno Principe & Imperatore, fre-
quentes fuerint remissiones, hodie tamen
multorum locorum consuetudine ab hoc
Jure remissionis recessum sit, eo quod di-
stinctis jam principatibus, quilibet Domi-
nus suam jurisdictione omni meliori modo
manutene, & ampliare conetur. Quando-
que tamen etiam hodie in Germania & aliis
locis, in delictis atrocioribus pro exemplo
aliorum sit remissio precaria sub antigrapho
sive literis reversalibus, auf einen Revers
oder Gegen Bekanntschaft quod hac re-
missio

§. IV.

De Foro Delicti.

SUMMARIUM.

- 25. Quae ex delicto detur forum?
- 26. Tempus when puniatur a Judice, coram quo de-
putat.
- 27. Res delicti capitur, ubi reperitur.
- 28. De remissione rei ad locum delicti.
- 29. Delicti an remittendi?
- 30. Privilegia nostra Universitatis
- 31. Quam executionem habeant Academiae?
- 32. Quis ius, si delictum sit in confinio commissum?
- 33. Forum delicti etiam obtinet in Ecclesiasticis.
- 34. Clericus delinquens in Monasterio puniatur ab E-
piscopo.
- 35. Locus delicti non dat forum parventiale.
- 36. Peregrini an obligentur legibus loci, ubi reperiu-
ntur, vel legibus domesticis?
- 37. Actus a loco delicti, a quo, & qualiter cita-
ri possit?

EX delicto live parvo, sive magno qui-
libet sortitur forum in eo loco, in quo
delictum: tum ut purgetur scandalum,
& alij exemplo poenae a simili delicto arce-
antur: tum ut vindicta tribuatur loco, qui
per delictum offensus & injuria affectus est;
tum denique, quod in re praesenti facilior
cognatio haberi possit. l. 1. & ibi DD. &
noto. qua in provincia. C. Ubi de crimin.
ag. oport. l. capitulum. 28. §. famosus.
25. ff. de Pernis. Hic quoque statutum est,
ut Judici ceterum coram se factum deponen-

missio non sit præjudicatura jurisdictioni remittentis, atque Judex requirens in simili idem facturus sit. Gail. *Lib. 1. de Pace publ. cap. 16. num. 3. & seqq.* Cujus autem expensis fiat remissio, vid. Covar. *d. l. num. 11.*

29 De Studiosis hic iterum egregia movetur disputatio, utrum si alibi delinquant, & in loco studiorum reperiantur, ad locum delicti remittendi sint? vel econtra, si in loco delicti capti aut arrestati sint, Academia ad ejus instantiam transmitti debeant? R. tantum abesse, ut studiosus ad locum delicti remittendus sit, quod vix Doctorum aliquis asseruerit, ut etiam in ipso loco delicti captum ad Magistratum Academicum remittendum esse, argumenta satis urgentia convincant. Partim ex text. *sæpe d. auth. habita C. Ne filius pro patre.* ubi prohibetur, ne Studiosi propter cujuscunque provincie delictum alibi damnatum patiantur, sed in omnibus negotiis Magistratum Academicum Judicem habeant. Partim exemplo militum, qui alibi delinquentes ad suum Judicem remittuntur, *l. de militibus 9. ff. de Custod. & exhib. reor. nisi desertores militiæ, sint. l. desertorem. 3. ff. de Re milit. Gottof. in d. l. lit. C. Frid. Martini in Theorom. juris. de Foro comp. thes. 28.* Faciunt ea, quæ tradit Covar. *d. cap. 11. num. 5.* Quidquid sit in puncto juris, sanè in Germania quasdam Academies hoc jus petendi remissionem habere per expressum privilegium (quo fortassis jus commune declaratum est) testatur Hunnius in *Comment. ad eand. auth. habita. cap. 2. quest. 7. in fin.* Cum autem nostra Universitas Salisburgensis ejusdemque Studiosi, & promoti Magistri sive Doctores ex Bulla Urbani VIII. & diplomate Ferdinandi. II. amplissimam habeant communicationem cum

omnibus & singulis aliarum quarumcunque Academiarum Italia, Gallie, Germanie, ac aliorum studiorum generalium Universitatum privilegia exemptionibus, libertatibus, immunitatibus & indulgiis, non solum aliorum instar, sed pariformiter & æque principaliter, perinde ac si illa Universitati huic & illius Reçtori, Doctores Scholaribus & personis in ea promotis nominatim concessa forent &c. idem tam amplis privilegiis verbis vix relinquit dubio locus, quin etiam in propositione nostra Universitas aliarum induta & jus participet, cum privilegia studiorum admodum favorabilia, adeoque interpretanda Fridericus Imperator *auth. habita* eleganter declaravit, quam executionem faciet Academia in pro vi delicto alicujus Studiosi, cum licet carnifices non habeat? R. Magistratum loci, in quo Academia sita est, & auxiliares manus & media executionis præbere; quod nisi fecerit, per Superiorem graviter puniri debet. Hunnius *l. cap. 2. quest. 7. l. Episcopale. d. C. Episcop. aud. arg. nov. 134. cap. 1.*

Quid autem dicendum, si delictum confinio duorum Territoriorum, aut Grang. commissum sit? an ibi cognoscendum de crimine, ubi delictum inchoatum est, vel ubi consummatum? an ubi caput, vel pedes occisi jacent? Nos nec meliorem, nec meliorem responsum esse posse credimus, quam ut dicamus, in quo in uno territorio delictum inchoatum in altero consummatum est, (v. g. si in territorio Salisburgensi globo trahat aliquem in Bavarico) vel si nefarius inchoatum, vel consummatum sit, ut si daver in ipso termino reperiat, utriusque territorij Judici competere jurisdictionem

esse inter eos locum preventioni. Text. in l. 1. Cod. ubi de crimin. Panorm. in cap. de For. comp. n. 25. Martini d. l. 1. r. 19.

33 Tertia haec fori competentia ex causa delicti non tantum in foro seculari, sed etiam Ecclesiastico & circa personas Ecclesiasticas procedit per text. & DD. in cap. postulat. 14. hoc tit. ubi etiam illa notabilis ratio habetur, quod Iudex loci delicti possit ferre sententiam, & Clericum in sua Dioecesi delinquentem, si sua gravitas delicti postulet, beneficiis etiam ab obtentis privare, ita tamen, ut exco. huius sententiae pertineat ad Episcopum illum, in cuius Dioecesi beneficia sua sunt.

34 Illud vero hic adijcimus ex Panorm. in cap. 3. de Offi. or. a. n. 11. quod Clericus delinquens in Monasterio non habente jurisdictionem quasi Episcopalem ratione delicti non subiciatur Abbati, sed Episcopo: quia Abbas habet tantum jurisdictionem in personas regulares, non autem habet territorium, quod pertinet ad Episcopum. Interim non videtur negandum, quam Abbas possit Clericum in Monasterio graviter delinquentem & praesertim de fuga suspectum capere cum intentione, eundem suo Ordinariis praesentandi, cum ex multorum sententia id etiam Iudici Laico concessum sit. Abb. in cap. cum non ab ordine. 10. de Jud. num. 12. & in cap. ut fama. 35. de Sent. excom. Sylv. V. Excommunicatione. q. 6. n. 14.

35 An autem ex causa delicti subiciatur quis foro penitentiali illius loci, ubi deliquit, ut eundem confiteri & absolvi possit, dubitatur: Negativa sententia communiter recepta est: praeterquam enim quod intersit proprii pastoris cognoscere conscientiam suarum ovium, pro quibus est rationem red-

diturus, cessant etiam rationes supra in principio allatae, ex quibus forum competentis in loco delicti tribuitur, & cum raro aliquis unum solum peccatum confiteatur, per partes autem confiteri non liceat, plerumque in loco delicti confessio integra non fiet, quia de alijs alibi commissis non esset ibi forum competentis. Panorm. in cap. cum contingat. 13. hoc tit. num. 29. Covar. pp. 99. cap. 11. num. 4.

De Peregrinis & Forensibus non est 36
omittenda quaestio, an particularibus statutis (quin enim legibus communibus, maxime divinis & naturalibus ubique teneantur, non est dubitandum) ejus loci, in quo tanquam peregrini degunt, obligentur, ita ut si contra faciant, tanquam ibidem delinquentes puniri possint? Vel e converso, an si in externis locis contra statuta domestica committant, possit in eos revertentes Iudex domicilij animadvertere?

R. I. Peregrinos regulariter non obligari legibus loci, ubi tanquam peregrini versantur, adeoque nec transgredientes puniri posse. Dico autem regulariter. Nam fallit I. Si ex tali violatione oriatur scandalum. II. Si transgressio cedat in damnum illius loci, ut si prohibita sit extractio frumenti, vel venditio mercium: III. Si leges specialiter vel expresse etiam de viatoribus pro bono publico loci latae sint: cujusmodi sunt leges vectigalium pro reparatione pontium, viarum &c. IV. Si aliquis non mere ut viator in loco sit, sed quasi domicilium ibidem figat, & notabili tempore commorari intendat. Quae exceptio in foro interno tutior est circa leges Ecclesiasticas obligantes sub peccato, ut in observatione jejunij & festorum, quia quasi domicilium fundat jurisdictionem fori interni; quamvis in alijs legibus poenalibus videatur negari posse cum Gloss. in cap. qua

Nu 3 contra.

contra. 2. in V. peregrini. dist. 8. dummodo peregrinus alibi verum domicilium habeat, argumento eorum, quæ sup. in §. 1. num. 8. & 10. diximus. Vid. Sanch. de Matrim. lib. 3. d. 18. n. 3. & seqq. Laym. Lib. 1. tract. 4. cap. 12.

37. II. Particularibus statutis domicilii non obligatur peregrinus, quam diu in externis locis degit; unde non peccabit, si festum aut jejunium domesticum alibi non servet, quia extra territorium jus dicenti impune non paretur. cap. 2. de Conflit. in 6. l. fin. ff. de Jurisd. nisi actus extra territorium gestus cedat in ejus damnum vel injuriam, arg. l. fin. ff. de Decret. ab ord. fac. Licet autem excommunicatio per modum statuti lata extra territorium non obliget. d. cap. 2. sententia tamen excommunicationis per Judicem Ecclesiasticum in contumacem extra Diocesim absentem lata tenebit, per tradita Pan. in cap. fin. hoc tit. n. 42. quia statutum coheret loco, sententia vero stringit personam subditi, quatenus etiam extra territorium subditus est, cap. ext. n. 11. §. contra eos. de Cler. non resit.

Ultimò breviter investigandum est, à quonam Judice & qualiter in jus vocari debeat delinquens, si à loco delicti recesserit? 37. De jure communi posse Judicem loci delicti litteras mittere ad Judicem illius loci, in quo Reus degit, ut eundem apprehensum ad locum delicti transmittat. Nov. 134. cap. 5. Quid si fugitivus sit Reus, domicilium tamen saltem per suos domesticos retinuerit, tunc à Judice domicilii, si verò domicilium deseruerit, & vagus sit, à Judice loci delicti edicto publico citabitur, & nisi compareat, fiet processus in contumaciam, & etiam absens condemnari, infamiam notari, & excommunicari valebit. Verum hodie, quando à jure remissionum recessum est, Judex loci delicti

non aliter citare poterit reum absentem, quam si vagus sit, vel si in territorio reperiatur. Clem. pastoralis. 2. de quod si punitio. de Sent. & re jud. N. citatio jam ipsum Reum intra territorium apprehenderit, quia tunc, tanquam presentis ibidem, etiam alibi exiens citabitur, & contumax condemnabitur. Vid. Pan. in cap. fin. hoc tit. num. 6. & Gall. 1. Obs. 56. & 57. Cæterum in criminalibus regulariter quidem citari potest realis citatio & in manu capturâ, non tamen in levioribus, poena est pecuniaria, neque reus in spectus de fuga. Text. not. in l. ff. de Custod. reor. Myns. Cent. Obs. 69.

§. V.

De Foro Clericorum

SUMMARIUM.

38. Exemptio Clericorum est de jure divina.
39. Clericus non potest renunciare privilegio fori & ibi panæ Clericorum & Judicum.
40. Actione reali non potest Clericus coerceri coram Laico.
41. Clericus contra Laicum agit in foro seculari.
42. Clerici in minoribus, item & conjugati eos que uxores an & quando gaudent privilegio fori?
43. Quis sit iudex, si de ipso statu Clericali dubietur.
44. Familia Clericorum an habeat fori privilegium.
45. In causa exilii Clericus defendit suam rem coram Laico.
46. Clerici qualiter testimonium dicant in causis coram?
47. Clericus & Laicus coram ubi iudicentur?
48. Clericus delinquens an aliquando possit capi coram Laico?
49. An privilegio, consuetudine, vel prescriptione Laici acquirant jus in Clerico?
50. In advocacione causarum à Judice incompetente an jus jus habeat Ecclesia, quam alii.

Remptionem Clericorum à jurisdictione Laicorum nemo est, qui ignoret, *semperque jure divino sic ordinatam esse Pontifex & Patres* (quorum utique est de jure divino cognoscere) in Concil. Later. cap. xviii. 30. de *Jurejur.* & Concil. Trident. sess. 25. de *Reform. c.* Bonifac. VIII. in cap. *quarquam 4. de Cens. in 6.* aperte pronuntiarunt; quos sequimur cum Martha de *Juris. p. 2. cap. 6.* non curantes, quæ in contrarium afferuntur à Covar. pp. 99. cap. 31. & aliis DD. *ibidem c.*

39 *Igitur persona Ecclesiastica* coram nullo alio Judice, quam Ecclesiastico conveniri possunt, quod beneficium, cum non sit *personale*, sed pro honore totius ordinis Ecclesiastici indultum, Clerici etiam cum juramento, ac in causa quocumque *temporariis* eidem renunciare non possunt. Adeoque tamen consentiant coram Judice Laico litigare, nihilominus processus inde secutus nullus erit, & in causa *criminali* beneficium, in *civili* torum id, quod eis adjudicatum fuerit, amittent, vel alias penas lucent. cap. *si diligenti. 12. hoc tit.* Et Judices seculares, qui Clericos in casibus non permittis ad suum forum trahunt, excommunicationem incurrunt. cap. *2. h. t. in 6. c. 4. de Immun. Eccles. in 6.* Bulla Cœnæ. Cap. 11. Sed cum hæc materia multas involvat difficultates, ideo principales earum per linguas quæstiones breviter solveamus.

Queritur I. Utrum ex causis supradictis, videl. *Domicilio, Re sita, Contrahit. & Delicto* etiam Clerici forum sortiantur? *Res. Affirmative.* cap. *postulasti. 14. c. fin. hoc tit. cap. 1. de Privi. in 6.* Ita tamen, ut ex ejusmodi causis ad forum faculare non transferantur, sed coram Ecclesiastico illius loci, ubi contraxerunt, de-

liquerunt, &c. scil. Archidiacono, Vicario, vel Episcopo conveniantur. Cov. *Pract. 40. 99. cap. 11. num. 5.* Et quamvis in *actione reali*, adeoque ratione *rei sitæ* velint aliqui Clericum coram Judice Laico conveniri posse; idque consuetudine servari testentur Gail. *1. Obs. 37. Myns. Cent. 1. Obs. 22.* Nihilominus opinionem contrariam juri magis conformem credimus, cum bona Clericorum participant eorum privilegium, arg. cap. *si Clericus. 5. ubi Pan. num. 3. hoc tit. Martha de Jurisd. p. 4. c. 125.*

Queritur II. An saltem Clericus actor 41 contra Laicum coram Judice seculari litigare debeat? Quod affirmamus, nisi causa sit *Sacrilegii veri* vel *presumpti*, aut alia *mixti fori*, de quibus infra dicemus: vel nisi consuetudo sit in contrarium, d. cap. *si Clericus. 5. c. cum sit 8. h. t.* Expensæ tamen contra temerè litigantem Clericum de rigore juris coram Ecclesiastico Judice petendæ sunt. Martha d. p. 4. cap. 136. num. 10.

Queritur III. Utrum Clericus etiam 42 in *minoribus* constitutus gaudeat *fori privilegio*? *Res. Affirmative*, si unam ex 4. conditionibus habeat: videl. I. quod beneficium Ecclesiasticum saltem modicum obtineat. Vel II. quod habitum & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ de mandato Episcopali inserviat. Vel III. quod clericaliter incedens in aliquo Seminario de licentia Episcopi degat. Vel IV. quod in habitu & tonsura incedens in aliqua Scholâ vel Universitate de licentiâ Episcopi versetur. Trid. *sess. 27. de Ref. cap. 6.* quamvis in hoc posteriori casu Clericus coram Rectore, si is Clericus sit, sin minus, coram aliis Professoribus Clericis suum forum habere soleat. Vid. Panorm. in cap. *si diligenti. 12. num. 52. & seqq. h. t.* Circa Cleri-

Clericos conjugatos exstat constitutio Bonifacij VIII. in cap. un. de Cler. Conjug. in 6. quod tunc habeant privilegium fori si contraxerint cum unica & virgine, ac tonsuram & habitum Clericalem deserant. Cui constitutioni addidit Concil. Trident. d. cap. 6. quod insuper debeant esse ab Episcopo deputati ad alicujus Ecclesie ministerium. Uxores quoque talium Clericorum participare forum eorundem probabilius est, arg. l. fin. C. de Incol. l. famina 8. ff. de Senator. l. c. 1. C. d. Ep. se. & Cler. l. cum quedam puella. 19. ff. de Jurisd.

43 *Quæritur IV.* Quis sit Judex competens, si de ipso statu clericali dubitetur, si delinquens se Clericum esse præterdat? R. Si captus ante capturam communiter ut clericus incedere solitus fuerit, incunctanter Judici Ecclesiastico restituendus erit, eo quod talis præsumatur, qualis invenitur. Quod si verò antecedenter semper consueverit ut Laicus incedere, sed immediate ante capturam inceserit clericaliter, & multò magis, si nec dum in habitu Clericali repertus sit, talis propter præsumptionem fraudis non prius restituatur, quam si Judici Ecclesiastico de statu Clericali fidem fecerit. Interea autem præter solam detentionem omnis ulterior processus Laici Judicis conquiescet, & decisio hujus questionis ad Ecclesiasticum pertinebit. cap. si Judex. 12. de Sent. excom. in 6.

44 *Quæritur V.* An etiam familia Clericorum sequatur forum Ecclesiasticum? Conveniunt DD. I. Quod servi proprie dicti sive mancipia sint de foro Ecclesiastico. c. Ecclesiarum servos. 69. ubi Gloss. causa 12. q. 2. II. Quod famuli conducticii, qui dietim vel modico tempore servant, non eximantur à judicio seculari. Barb. in cap. 2. hoc tit. num. 10. III.

Quod familiae Episcopi competat forum Ecclesiasticum, plerique DD. notant. cap. fin. de Offic. Archiepiscopi. Panorm. d. c. 2. num. 6. Sed in IV. assentiam an famuli privatorum Clericorum, qui tempus incertum, vel certe ad longum tempus contineantur, aut gratis serventur fori Clericalis privilegio gaudeant? Affirmativam putamus in jure probabiliter defendi posse cum Mariba de Jurisd. cap. 111. Quod si ex consuetudine contrarium observetur, & familia Clericorum conveniatur coram Judice seculari, licebit tamen Judici vel ejus ministerium invadere domum Clerici, (in qua jurisdictionem non habet) & inde illum delinquentem extrahere sine licentia Clerici, vel Judicis Ecclesiastici. Laym. Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. cap. num. 10. Arg. 6. sed & lex. 8. Distinctio. Injur.

Quæritur VI. Utrum in causa criminis teneatur Clericus suum impetorem coram Judice seculari defendere juxta l. venditor. 49. ff. de Judiciis? R. firmamus, quod Clericus tali casu non reus principalis, sed rei defensor. Causa Pract. 99. cap. 8. num. 2. Gail. 1. O. 7. num. 7.

Quæritur VII. An Clericus à Jure Laico vocari possit ad testimonium aliquid? R. Negative, quia testis alienae jurisdictionis à proprio Judice ad testimonium dicendum adiri debet. Promoveatur Clericus necessarius sit pro teste, tunc requisitionem Judicis secularis vel à Jure Ordinario examinandus est, ejusque depositiones clausa transmittenda, vel licentia sui Ordinarii etiam in seculari tribunali deponet. Gail. 1. O. 100. num. 16. Falsum autem deponens coram Jure dice seculari, ab eodem puniri, non potest.

etia, sed ab Ecclesiastico. Martha. d. p. 4. n. 28.

Quæritur VIII. Clericus & Laicus cor-
re in causa civili, vel ejusdem criminis fo-
roram quo Judice conveniri debeant?
Resp. I. Circa correos in causa civili esse di-
stinguendum, an res in obligationem dedu-
ca sit *individua*, ita ut quilibet ex correis
pro rata conveniri possit, cujusmodi obli-
gationes regulariter sunt, quæ in danda
quantitate consistunt: vel an sit *individa*,
ut si factum promissum sit, v. g. ædificare
domum, aut traditio certæ speciei, v. g.
equi, fundi &c. Priori casu cujusque correi
proprius Judex est adendus: Posteriori autem
Clericus trahet secum Laicum ad Judi-
cem Ecclesiasticum, tanquam digniorem,
Martha. d. p. 4. cap. 118.

Resp. II. Quamvis multi DD. sentiant
Clericum & Laicum socios criminis ab eo-
dem Judice, & quidem Ecclesiastico, tan-
quam digniore, judicari debere. *arg. l. 1.*
nulli. n. C. de Judic. Verum quia hodi-
ernâ consuetudine raro aut nunquam ferè
in gravibus delictis etiam *mixti fori* Ec-
clesia procedit contra Laicos, idè praxi
conformis est, ut Clericus ad Ecclesiasti-
cum, Laicus ad sæcularem Judicem mittatur,
Teste Menoch. *de Arbitrar. cas. 37.*
num. 12. Covar. *Pract. qq. c. 34.*
num. 1.

Quæritur IX. An Clericus dimisso ha-
bitu delinquens possit à Judice Laico puni-
ri, vel saltem apprehendi, & suo Judici
trahi, si in flagranti crimine, etiam reten-
to habitu, deprehensus, & de fuga suspen-
sus sit?

Resp. Clericum dimittentem habitum
non amittere privilegium clericale, nisi
tertia ab Episcopo monitus non respuerit.
in audientia. 23. cap. contingit. 45. de
Sent. excomm. c. fin. de Vita & honest.
ECCLES. IN DECRET. LIB. II.

Cler. Interim tamen si Clericus in fla-
granti & gravi crimine deprehensus, & de
fuga suspectus sit, vel ab ulteriori delicto
aliter compesci non possit, non est impro-
babile, quod à Judice Laico capi & ad pro-
prium Judicem perducere possit, dummodò
major violentia non adhibeatur, quam
Clerici resistentia requirat. Abb. *in c. cum*
non ab homine. 10. de Judic. num. 12. &
in c. ut fama. 35. de Sent. excomm. Laym.
Lib. 4. tract. 9. c. 4. n. 6. Sylv. *V. Excomm.*
G. num. 14.

Quæritur X. An privilegio, consuetu-
dine, vel præscriptione Laicis jurisdic-
tio in Clericos acquiri possit?

Resp. Possè acquiri privilegio Pontificis
saltem quoad certas personas, vel causas.
Card. *in c. perpendimus. 23. de Sentent.*
excommunic. in 7. oppos. apud Covar. pp.
qq. cap. 31. n. 4. non autem consuetudine
vel præscriptione etiam immemoriali, *arg.*
cap. causam. 7. de Prescript. nisi in cali-
bus, in quibus valdè dubium & controver-
sus est, an soli Judici Ecclesiastico jurisdic-
ctio competat. arg. l. si de interpretatio-
ne. 37. ff. de LL. Quid verò efficere possit
consuetudo circa excommunicationem la-
tam in Judices sæculares usurpantes jurisdic-
tionem in Ecclesiasticos, alibi tradidimus.
Quamvis autem aliquando censura *ipso ju-*
re illata consuetudine recepta non sit; in-
terim non obstante tali consuetudine, pote-
rit Judex Ecclesiasticus Judicem Laicum con-
tra jus detinentem Clericum *per sententi-*
am excommunicare. *cap. 2. h. tit. in 6.*
quia consuetudine non potest tolli Ecclesie
jus ferendi censuras, pro necessaria suæ im-
munitatis & jurisdictionis defensione, ac
alienorum excessuum correctione. Quare
in *advocatione causarum* à Judice incom-
petente majus jus habet Ecclesia, quàm alii
Judices; illa enim resistentem Judicem sæ-
cula-

Oo

cula-

cularem censuris competere potest. *d. c. 2.* illi verò per *appellationem* tantum ad superiorem sibi consulere debent, ut superius dictum.

§. VI.

De Reo Prævento.

SUMMARIÆ.

51. Quid & quotuplex sit præventio?
 52. Præventio inducitur ex sola citatione, si certa requisita concurrant.
 53. An Clericus de rebus gestis ante Clericatum possit in iudicio seculari præveniri?
 54. Singularis nostra distinctio in causa civili inter actionem realem & personalem.
 55. Quid juris, si Clericus sit hæres Laici.

51. **R**EUS præveniri dicitur, quando iudicium in eum ita ab uno Iudice præoccupatur, ut alteri in eadem causa amplius non competat. Est autem præventio alia, quâ utimur in causis *mixti fori*, & illis, quarum cognitio diversis iudicibus *concurrenter* competit, ita ut iudex *præventus* se amplius intrmittere non possit: & alia, quâ reus uni iudicio eatenus adstringitur, ut licet ex postfacto forum mutet, nihilominus causam in priori foro & iudicio ceptam ad finem perducere cogatur. v. g. Civis Salisburgensis hic Salisburgi conventus, litem prosequi debet, licet durante lite domicilium transferat. *c. proposuisti. 19. hoc tit. l. cum quædam puella. 19. ff. de Jurisd. l. ubi acceptum. 30. ff. de Judic.*

52. Inducitur præventio ex communi & recepta DD. sententia per solam citationem. Text. & Gl. in *d. c. proposuisti. & l. si quis posteaquam. 7. ff. de Judic.* Et sufficit una citatio scil. prima, quamvis non fuerit *peremptoria*. Requiritur tamen I. ut citatio fiat ad instantiam partis & autoritate iudicis: non enim sat est, si pars parti ex-

trajudicialiter litem denuntiet, vel proprio motu partem vocaverit, nisi in iudicio *inquisitionis*, ubi ex officio proceditur. Panorm. in *d. c. proposuisti.*

II. Ut citatio sit valida, non facta a iudice incompetente. *l. pen. C. Ne de statu defunctor.* vel ad diem feriatum, &c. Conoscit tamen citatio invalida per comparitionem citati & perseverantiam in iudicio. Gloss. & Barth. in *l. 1. §. 1. ff. de Veru.*

III. Ut citatio pervenerit ad notitiam tati, vel ipse fecerit, quò minus pervenit Solum autem decretum citatorium a iudice emanatum, antequam executioni mandatum sit, licet in delegato perpetuet jurisdictionem, ut tanquam *re non amplius integrâ* morte delegantis non revocatur. *in c. gratum. 20. de Off. deleg.* non sufficit ad præventionem. Marth. de *Jurisd. p. 2. cap. 3. n. 14.* Quòd si diveri iudices in citando concurrant, qui prior tempore, potior est iure, juxta *Reg. 14. f. 6.* ita ut licet aliâ *realis* citatio concurrente *verbali* fortior sit, & prævaleat, non tamen tamen cedere *verbali*, quæ præcedit & actu executioni mandata est: quia præventiva est iudicium, & consequenter alteri iudici non amplius competit *jurisdictionem* citandi. Marth. *d. c. 3. n. 19.*

Anxia difficultas est, an Clericus in causa *criminali* vel *civili* circa res ante citationem gestas in foro seculari ut Laici præveniri possit, ibidemque deinde citari ut Clericus respondere teneatur? Satis quidem conveniunt DD. quòd si *res ad iudicium integra*, non debeat Clericus super rebus in statu laicali gestis coram alio, quam clericali iudice conveniri. Sed si Clericus de facto ante statum clericalem assumptum in foro seculari *præventus* sit, quæ sunt DD. opiniones, quas refert Panorm. in *c. 1. de Oblig. ad rat. voc. non or. d. 20.*

§. I. Clericum præventum in foro sæculari super crimine ante clericatum commissum non tantum in persona puniri non potest, quod plerique fatentur, sed nec in bonis (upote quæ conditionem personæ sequuntur, tamen in fraudem transiverit ad Religionem, vel statum clericalem assumpserit; nisi tale delictum fuisset prius commissum, propter quod ipsius bona fuissent ipso jure confiscata. Hæc sententia est contra communem apud Pasqual. in *Addit. ad Lawet. de Franch. p. 2. q. 46. n. 8.* dicitur tamen à Martha de *Jurisd. p. 4. c. 121. n. 27.* Est porro hic adnotandum, quod Sixtus Quintus in sua Bulla: *Ad Romanum spectat.* statuerit criminolos, contra quos instituta est accusatio vel inquisitio, nulliter recipi ad professionem, justitiamque, cohabitum exui & expelli; attamen Clemens VIII. in sua dispositione, quæ incipit: *In Suprema Ecclesia &c.* dictam Bullam Sixti V. ad terminos Juris communis revocavit. Pasqual. *d. n. 8.*

§. II. In causa civili esse distinguendum inter actionem realem & personalem, ita ut clericis in foro sæculari præventus actione reali debeat ibi iudicium continuare, non autem præventus actione personali. Nova hæc distinctio videbitur & apud Auctores insolita: vera tamen apparebit subtilius expendenti. Ratio autem differentie est: quin res, in quam actio realis ante clericatum instituta est, nunquam cum effectu clericali facta censetur, ut clericale privilegium participare possit; non enim quoad dominium: quia supponimus rem evincendam; & si dubium foret de eversione, adhuc melior esset suam jurisdictionem in rem illam possidentis iudicis Laici conditio: nec quoad quasi dominium seu pacificam possessionem: quia per litem in iudicio sæculari ceptam constitutus est

possessor in fidei mala fide. At verò si Clericus actione personali in iudicio sæculari præventus sit, hæc preventio non præjudicat Jurisdictioni Ecclesiastica supervenienti, quia in actione personali ipsa persona principaliter convenitur, & res, quæ petitur, est in dominio vel quasi ipsius clerici, adeoque per sententiam Laici condemnari, eaque privari non potest.

Simili modo dicurimus in ea questione, quæ quaritur, an clericus hæres Laici possit coram Iudice sæculari conveniri? Ubi breviter præsupponendum, quod hæres regulariter in illo loco conveniri possit, in quo defunctus, si viveret, conveniri potuisset. *l. hæres absens. 10. ff. de Jurdic.* Si tamen Clericus sit hæres laici, & res adhuc integra, poterit quidem conveniri in foro defuncti, sed tantum coram Iudice Ecclesiastico illius loci, Joann. Honor. in *hoc tit. n. 17.* Verum tota difficultas est, quid dicendum, si lis cum defuncto jam in sæculari iudicio cepta sit? Tali casu instantiam sæcularis iudicii transire in hæredem Clericum, aliqui affirmant, aliqui negant apud Covar. *qq. pp. c. 8. n. 3.* Nos distinctionem in priori questione datam inter actionem realem & personalem etiam ad istum casum transferimus, ut in actione reali contra defunctum in foro sæculari instituta etiam hæres Clericus succedat, non autem in personali.

§. VII.

De Foro Leg. diffamari. §. C. de Ingeniis & Manumiss.

SUMMARIUM.

56. Quando locus sit dispositioni L. diffamari.
 57. Quis Iudex sit competens in hoc iudicio?
 58. Quid si diffamans sit diversæ Jurisdictionis?
 59. Diffamatio debet probari.
 60. Praxis circa eam procedendi in Camera & quid de Jure communi?

56 **T**um ex verbis, tum ex mente hujus legis per consuetudinem & stilum Judiciorum ac unanimum consensum DD. interpretata, receptata est, ut si quis alterum in quacunque causa (quæ tamen sit majoris momenti, & non de levioribus) sive in *petitorio* sive *possessorio* apud alios *difamavit*, tanquam sibi obligatum & debitorem, vel iniquum rei suæ possessorem traduxerit, talis *difamatus* autoritate *l. diffamari*. possit implorare Officium Judicis, ut *diffamanti* certum terminum præfigat, intra quem contra *diffamatum* agere, & causam suam deducere debeat, alioquin, si non sufficienter deduxerit, aut *peremptorie* citatus non comparuerit, *perpetuum* ei *silentium* imponat. Unde licet aliâ regula sit, neminem compellendum esse ad actionem instituendam *l. un. C. Ut nemo in vitis ag. cog.* eam tamen non fuerunt Leges datâ *difamatione* procedere, ut honorum virorum *famam*, contra malignorum obtreccionem sartam tectam, & possessiones rerum pacificas conservarent. Facit etiam *l. cum Titia. 18. ff. de Accus.*

57 Sed quis erit *Judex competens*, cujus officium implorari debeat, si ponamus *diffamandum* esse diversæ Jurisdictionis? *q.* Cum finis hujus remedij *l. diffamari*. sit, ut diffamans tanquam *actor* contra *diffamatum* agat, & suas præteniones probet, vel ut ipsi *perpetuum silentium* imponatur, & præsertim in casu contumaciæ, *l. contumacia. 53. ff. de Re jud.* & postquam sententia in rem judicatam transijt, omnis *ulterior audientia* denegetur, Oldrad. *ad d. l. diffamari. n. 13.* planè non videtur dubitandum, quin totum hoc negotium apud *Judicem diffamati* expediendum sit, cum Actor forum Rei sequatur, & *audientia* in causa utique ab alio, quam causæ *Judice* denegari non possit. Gail. *r.*

Obs. 9. Mynf. Cent. 6. O. 90. Blaterus *speciali tract. ad d. l. diffamari. cap. n. 2.* Mundiis *in simili tract. in p. n. n. 35.* & alij plerique. Interim quia citatio extra territorium & non subditi ordinari res non habet, *l. fin. ff. de Jurisd.* ideo citandus sit *diffamans* alienæ Jurisdictionis proprius ejus *Judex à Judice diffamati* executione citationis requirendus est, ut eidem comparitionem, ac cetera, ad processum *d. l. diffamari*. pertinent jungat. prout hujus *Requisitionis* formam præscribit Mundiis *l. c. d. h. 3. n. 23.* itaque autem citatio decernatur, requiritur, ut prius *diffamatus* aliquam & *difamationis* probationem exhibeat, probabiliter in *Judicio* credi possit, in hac materia specialiter in Camera tum refert Gail. *1. Obs. 10. n. 7. & 8.* Quævis aliâ ad fundandam Jurisdictionem *Judicis* regulariter nudis narratis supplicatibus adhibeatur.

Quod verò Gail. *d. 1. L. Obs. 12.* dicitur, quod inter *Judicium Actionis l. diffamari* & inter *Judicium Actionis principalis*, si *diffamans* compareat, & de *difamatione* convictus vel confessus sit, tunc *Judice* ei *Judex* terminum statuere debeat ad agendum in causa *principali* coram *Judice*, credimus forsan esse praxim *Canonice*, cujus Jurisdictio quandoque solum per ipsa *difamatione* (tanquam in *fracta pacis* valde affini) fundata est, non in causa *principali*, quæ frequenter let ad proprios *Judices* pertinere. Gail. *1. Observ. 9. junct. Obs. 12. secundus casus.* Ceterum de *Jure* communi cum *diffamans* citetur ad *Judicium* ipsius causæ *principalis*, præmissa jam quâ cognitione super *difamatione*, tunc terminus ad agendum assignatur. pendatur textus in *d. l. diffamari.*

cum Titia. 18. ff. de Accus. licet interim diffamator comparens diffamationem per modum declinatorie exceptionis utique negare possit, atque de ea per partem citantem convinci debeat. Imò tametsi diffamator plures Judices habeat, ut ratione dominij, rei, &c. adhuc inter eos locum esse per actionem existimamus, atque perditam libertatem agendi, per remedium l. diffamatorum, non excludi actionem injuriarum, quod probabiliter defendi potest.

PARS II.

De Competentia fori ex qualitate Causa.

§. I.

De causa ecclesiastica & seculari.

SUMMARIA.

- 61. Judex Laico immiscenti se in causis Ecclesiasticis in inibitio sub censuris.
 - 62. Quatenus dicantur causae Ecclesiasticae?
 - 63. Ratione peccati causa secularis trahitur ad forum Ecclesiasticum.
 - 64. Haeres delinquentis compelli potest per Judicem Ecclesiasticum ad reparacionem damni.
 - 65. Propriè derogatum iustitiam in foro Ecclesiastico non fit receptus ad faculare.
 - 66. Episcopus an sit Judex in causa sua Ecclesiae?
67. Certi Juris est, quòd causae Ecclesiasticae sive jam inter personas Ecclesiasticas, sive Laicales agitatae ad tribunal Ecclesiasticum pertineant, ita ut, si Judex secularis de facto se immiscuerit, possit ipsi per Ecclesiasticum fieri inibitio sub censuris, c. 2. & 3. de Judic. Martha, de Jurud. p. 2. c. 42.

Sunt autem hujusmodi *causae Ecclesiasticae*, in quibus de rebus *spiritualibus* vel *spiritualibus annexis* agitur, & quae *Ecclesias* respiciunt, puta, si quaratur de valore professionis religiosae, de obligatione voti aut juramenti, de beneficiis Ecclesiasticis, de electionibus canonicis, de Jure patronatus, sepulturae, aut decimarum, de Matrimonio & sponsalibus. Trid. sess. 24. de Sacram. Matrim. can. 12. & alijs similibus.

Sed hoc si de *Jure directo* istarum causarum, & principaliter agatur; in ijs verò, quae exinde descendunt & merè temporalia sunt, vel in consequentiam tantum veniunt, quandoque Judex laicus cognoscit. Ut si fructus *beneficii* vel *decimarum* locati aut venditi sint laico, & is pensionem vel pretium solvere nolit: si *decimae* in perpetuum jus utile laicorum transierint, ita ut ab ijs liberè possideantur & in quovis successores alienentur, atque inter ipsos laicos desuper disceptetur: si *Jus Patronatus* accessoriè cum universitate bonorum in controversiam veniat, &c. dummodo hoc posteriori casu *Juris Patronatus* in specie, nec in libello nec in sententia mentio fiat. Martha d. p. 2. cap. 41. num. 12.

Aliquando etiam causa coeteroquin profana ad forum Ecclesiasticum trahi potest, si nimirum de peccato & obligatione conscientiae agatur, nec in foro civili audientia concedatur: nam Judex Ecclesiasticus de quovis peccato mortali judicat. Text. & DD. in cap. novit. 13. de Judic. Unde quamvis de Jure Civili laeso ex contractu regulariter non detur actio, nisi laesio sit *ultra dimidium* justi pretij, l. 2. Cod. de Resind. vend. vel nisi laesio resultet ex vitio aut defectu rei occulta, tot. ff. de Edil. Edicti. communiter tamen DD.

DD. sentiunt, quod propter quamcunque gravem lationem Judex Ecclesiasticus adiri possit, cum in foro conscientiae quævis notabilis inæqualitas seu latio compensari & ad æqualitatem reduci debeat. Fachin. 2. *Controv. c. 25. vers. Est etiam controversa.* Interim si latio non sit valde excessiva, vel sit altioris indaginis, vel timeantur aliæ incommodationes, ut quia contemnentur censure, dabitur ania infinitis litibus & cavillandi quoscunque contractus, &c. propter has & similes considerationes posse aliquando à Judice Ecclesiastico partes repelli existimamus, non enim quidquid Judicis potestati permittitur, Juris necessitati subjicitur. l. non quidquid. 40. ff. de Judic. & ratio publica utilitatis, quæ in amputatione litium consistit, privato alicujus commodo est anteposenda.

- 64 Similiter licet in foro civili actiones ex delicto regulariter non transeant contra hæredem delinquentis, nisi inde locupletior factus, vel lis cum defuncto contestata sit. l. un. Cod. ex delictis defuncti. in quantum hæred. Attamen ad exonerandam conscientiam defuncti poterit Episcopus per censuras ecclesiasticas compellere hæredes, ut pro viribus hereditariis satisfaciant illis, quibus defunctus aliquod damnum intulit. c. fin. de Sepult. c. in litteris, 5. de Raptoribus.

Sed nunquid etiam è converso causa Ecclesiastica aliquando trahi poterit ad forum seculare, si Judex Ecclesiasticus justitiam non administravit?

- 65 R. Negative per text. in cap. qualiter & quando. 17. de Judic. nam Laicis absolute omnis potestas judicandi Ecclesiastica adempta est. cap. 2. de Judic. cum eos obsequendi maneat necessitas, non autoritas imperandi. c. Ecclesia. 10. de

Constitut. Deinde si unus Judex Ecclesiasticus sit negligens, dabitur recursus ad alium Superiorem, & ita gradatim usque ad Papam, qui ulterius à nemine judicari potest, sed tota ipsius causa DEL. Judicio referatur. cap. si Papa. 6. dist. 40. at verò si Judicis Laici etiam inclusivè cum Imperatore justitiam non administrarint, adhuc penes Ecclesiam ratione iniquitatis & peccati est in dicto. dict. cap. novit. 13. de Judic. de jure communi & seclusis specialibus privilegiis non potest probari praxis illa, referet Covar. Pract. 99. cap. 35. n. 3. is, qui sibi videtur oppressus à Judice Ecclesiastico, possit simplicem, querelam de re ad tribunal Regium, cui deinde committat causam examinare, & si injuriam fecerit, Judicem Ecclesiasticum ad adactionem scissionem compellere. Vid. Panorm. in c. qualiter & quando. n. 7. Laym. Lib. tract. 9. c. 4. n. 4.

Annectimus huic §. breviter illam questionem, an Episcopus vel ejus superior sit judex, si causa ecclesiastica ipsam Ecclesiam Cathedrali concernat. In casu ipsum Episcopum esse Judicem, in nomine Ecclesie constituat adorem procuratorem coram se defensionem Ecclesiam, magni nominis DD. tradiderunt. Gloss. in c. si quis erga. 16. in v. peritur. 2. q. 7. Barth. & Bald. in l. un. Ne quis in sua caus. Zerola, in Pra. Episcop. v. Episcopus. vers. 34. Bart. in c. 1. de Pen. in 6. num. 4. per text. in d. c. si quis erga. Quorum sententiam an etiam in causa magni præjudicii, vel emptionis aut simili procedat, nolimus definire. Videatur textus in c. placet. 2. caus. 16. q. 6. Panorm. in c. super litteris. 20. num. 10. de Rescript.

§. II. De Causis Mixti Fori.

SUMMARIUM.

- 64. Causa mixti fori, que dicantur?
- 65. Contractus jurati quoad executionem sunt mixti fori.
- 66. Similiter legata pia.
- 67. Possessorium causarum Ecclesiasticum est mixti fori.
- 68. Ecclesia restituitur in integrum coram suo iudice.
- 69. Quando actio à Clerico intentata contra Laicum sit mixti fori.
- 70. Causa miserabilium personarum quanto sunt mixti fori?
- 71. Iudex quando dicatur esse negligens in administranda iustitia.
- 72. Hæreticæ criminis sunt mixti fori, aliter de consuetudine.
- 73. Crimen quantum in foro Ecclesiastico an possit ad hoc poni in seculari?

67. Causa mixti fori dicantur, quæ in utroque foro tam Ecclesiastico, quam seculari tractari possunt, unde & inter utrumque iudicem locus est preventioni. Sunt autem causæ istæ alia Civiles, alia Criminales.

Causæ Civiles mixti fori perhibentur, quæ quidem originaliter sunt seculares, propter certam tamen qualitatem spirituales habent respectum ad forum Ecclesiasticum; vel quæ originaliter sunt Ecclesiastica, propter qualitatem tamen temporalem adjunctam etiam forum seculare respiciunt. Res tota magis exemplis, quam certâ definitione demonstrari potest.

Ita Contractus inter Laicos in initio originaliter quidem sunt de foro seculari, si autem iuramentum accesserit, propter illam qualitatem spirituales iuramenti fiunt mixti jurisdictionis, intellige, quoad executionem contractus jurati, nam si de executione iuramenti queratur, cognitio priorum ad Ecclesiasticum iudicium pertinet. c. licet mulieres. 2. de Jurejur. in 6.

c. novit 13. de Judic. c. fin. hoc tit. in 6. quamvis. 2. de Pact. in 6.

Ita Testamenta Laicorum etiam originaliter ad forum seculare spectant, si tamen legata ad pias causas inserta sint, quantum ad ista legata, eorumque executionem efficiuntur mixti fori. Trid. sess. 22. de Reform. c. 8. junct. Nov. 131. c. 10. l. hereditas. 50. ff. de Hæredit. petit. Gutierrez, Can. 99. lib. 1. q. 44. n. 3.

Ita causæ Decimarum, Juris Patronatus &c. originaliter Ecclesiasticæ sunt, si tamen in hujusmodi causis super nuda possessione & insistencia juris Ecclesiastici agatur, & queratur, quis in possessione Decimarum vel Juris Patronatus sit, si Laicus decimas solvere recuset, &c. abstrahendo à peritorio & questione proprietatis, tunc etiam ex communi sententia, maxime de consuetudine, Juxta secularis cognoscere poterit: quia possessio seu nuda insistencia, cum sit facti, temporalis ceteri potest, dummodo actio contra Laicum instituat: nam Clericus etiam in possessorio coram Ecclesiastico iudice conveniendus erit. Fachin. 8. Controv. 15. Bocer. de Jurisd. c. 3. n. 29.

Postulationem quoque Restitutionis in integrum, si ab Ecclesia fiat contra Laicum, esse mixti fori, & etiam à iudice Ecclesiastico peti posse, multi DD. affirmant, eò quod Ecclesia agens Jure & privilegio speciali, illud deducere possit coram proprio iudice etiam contra Laicum, arg. c. 1. De integr. rest. & in c. pen. de Reb. Eccles. non alien. Gutier. Can. 99. lib. 1. c. 34. n. 10.

Quod si non per viam Restitutionis, sed per viam actionis Laicus super re Clerici vel Ecclesiæ conveniatur, & dicat sibi esse propriam, debet (nisi consuetudo sit in contrarium) de rigore Juris coram iudice

NGEL
 1715
 1716
 1717
 1718
 1719

Judice seculari conveniri: quia actor forum rei sequitur, *c. si Clericus. s. hoc tit.* At verò si Laicus fateatur rem esse Clerici vel Ecclesiae, alleget autem jus retentionis in ea, vel si *notorie* constet, rem ad Ecclesiam vel Clericum pertinere (quia *notorium* non inficitur ex sola negatione. Pan. *ubi infra num 4.*) causa efficitur *mixti fori*, arg. à contrario *in d. c. si Clericus. s. Barth. in l. si quis ex aliena. n. 140. ff. de Judic.* Rationem assignat Panorm. *in d. c. s. n. 2.* quòd tali casu Laicus detinens rem Ecclesiae, praesumatur in malà fide & in aliquà specie *Sacrilegii*, cum regulariter res Ecclesiae ad manus Laicorum devenire non possint, crimen autem *Sacrilegii* maximè contra personas Ecclesiasticas commissum esse *mixti fori*, aperte deciditur *in c. cum sit generale. s. hoc tit.*

73 De *Miserabilibus Personis* dubitatur, an causae illarum sint *mixti fori*? Dicuntur autem *miserabiles personae*, quae aliquà commiseratione dignae sunt, ut viduae, pupilli, peregrini, pauperes, captivi, oppressi & similes. Sanè pro affirmativa sine distinctione tenenda faciunt diversi Juris Canonici textus, qui pro hac sententià videntur satis aperte loqui. *inc. ex parte. 15. hoc tit. c. nuper. 6. de Don. inter vir. & ux. c. super quibusdam. 26. in fine. de V. S. Felin. in c. caeterum. de Judic.* Verùm Consuetudini & stilo Judiciorum teste Covar. *Pract. qq. cap. 6. num. 1.* conformior est illa opinio, quòd tunc demùm causae *miserabilium personarum* ad forum Ecclesiasticum spectent, si Judex secularis in administrandà justitià negligens fuerit, *c. ex renore. 11. hoc tit. c. novit. 13. de Judic.* Sed cum hoc modo nullum esset speciale privilegium *miserabilium personarum* (quas tamen Jura specialiter privilegiatas voluerunt, ut ex suprà citatis textibus apparet) eò

quòd etiam reliquae personae propter denegatam justitiàm in foro seculari possunt Ecclesiasticum adire, juxta ea, quae in *procedenti s.* dicta sunt: idèò putamus hanc esse differentiam constituendam inter personam miserabiles & alias, quòd istae non praesubeant facultatem adeundi Judicem Ecclesiasticum, quàm si nec in *prima*, nec in *secunda* instantia audiantur: illae verò in *prima* instantia neglectae mox omisa *secunda* instantia fortassis sit in eodem loco & civitate) non ant ad auxilium fori Ecclesiastici provocant cum ipsis, utpotè *personis miserabilibus* dispendiosum & grave foret cum sumptibus tot judicia requirere. *arg. c. C. Quando Imper. inter pupill. 20. de duos & c.* Quando autem dicitur Judex secularis negligens, ut devolutio fiat ad Ecclesiasticum? Respondet Bald. *in c. 1. de investit. inter Dom. & Vassall.* si Judex ex intervallo fuerit requisitus, ut justitiam faceret, & tamen non fecerit, prout tum si *negligentiam* Judicis interioris commissam, & propterea superiorem adiri potest si Judex per spatium *unius mensis* justitiam facere distulerit (id est nunquam numerum appofuerit; alias enim vel *lappu instantie* expectandus, vel *appellatio* proponenda est) ex ordinat. Camera. Matth. Steph. *de Offic. Jud. p. 1. c. 8. n. 1.* Mynf. *Cent. 5. O. 82.* Praeterea cum opinio sit praxis, ut causae *miserabilium personarum* & aliae, quae celeritatem desiderant *summariter*, & si fieri possit, per *commissiones* seu *Judices delegatos* expediantur, Suttinger. *in Process. Judic. Austr. Obs. 3. n. 5.* idèò si persona *miserabilis* petierit cognitionem *summariam* vel *commissiõnem*, eaque injustè denegaverit, meritò Judicis secularis *negligentia* commissa dicitur, ut insinuat *Matth. de Jurisd. p. 4. cas. 146. n. 22.*

Ad causas Criminales mixti fori quod
attinet, illae dicuntur tales, quae sunt circa
crimina, quorum poenae ab utroque jure,
tam Canonico, quam Civili statuuntur. Et
quae ad Ecclesiam spectat, de quovis pec-
cato cognoscere, illudque punire, cum Epi-
scopi per Spiritum S. constituti sint, ut
evellant & dissipent, & adificent, &
plantent, prout in *lib. V. Decretal.* de
varis criminibus per Ecclesiam puniendis
statuitur, & etiam hodie jura *Imperialia*,
sicut *Recessus Imperii* & *Constitutiones*
penales Carolinae pleraque crimina puni-
unt, licet ea in jure antiquo non ita punita
fuerint, ut crimen *Usurarum* & *Concu-
sionatus*; Idcirco videtur dicendum, si non
omnia, saltem pleraque crimina *de jure*
(secus *de consuetudine*, de qua Ecclesia ordi-
nariè punitionem criminum inter Laicos
commissorum relinquit Judici seculari)
quoad poenam irrogandam esse *mixti fori*.
Dico quoad poenam irrogandam; nam in
crimine *haeresis* & *usurarum* potest qui-
dem etiam poena à Judice seculari statui, si
crimen notorium sit, si verò quaeratur, an
articulus, quem aliquis tenet, sit *hereticus*,
vel an contractus sit *usurarius*, hujus rei
cognitio *privativè* ad Judicem Ecclesia-
sticum pertinebit.

Sed *Controversia* est, utrum delictum
in foro Ecclesiastico puniunt, possit iterum
puniri in foro *seculari*? Utraque senten-
tia multis DD. calculis stabilitur apud Barb.
in *c. felix. 5. de Pan. in 6. n. 27. & seqq.*
Nos affirmativam praeferrimus in delictis
atrocioribus, ubi in foro Ecclesiastico so-
lum *Excommunicatio* (quae poena potius
medicinalis est, quam *vindicativa*, *c. 1. de Sent. excom. in 6.*) vel similis nimis le-
vis ad vindictam tanto secleri debitam, &
terrorem malis hominibus incutiendum
imponitur. *c. 2. de Maled. c. felix. 5.*
ENGEL IN DECRET. LIBER II.

vers. per hoc quoque. de Pan. in 6. l. pla-
cet. 5. C. de SS. Eccles. Pan. in c. Tua. 5. de
Procurat. n. 5. Plura de his causis *mixti
fori* videri possunt apud Martham de *Fu-
risd. p. 2.*

§. III.

De Causa connexa.

SUMMARIUM.

77. Causa connexa non dividenda.
78. Qualiter sit causa connexa ratione personarum?
79. Si plures diversae jurisdictionis conveniantur, non
est opus adire omnium Superiorem.
80. Ratione rei quando sit connexa causa?
81. Incidens spirituale in causa profana debet remitti
ad Ecclesiasticum.
82. Ratione generalis actionis qualiter connexa cau-
sa sit?
83. De Causa connexa oportet excipere ante litem
constitutam.

Vulgare & receptum est juris brocardi-
cum: *Causa continentiam dividi non
debet*, id est, *Causas connexas*, ab uno
eodemque Judice sive ordinario, sive dele-
gato, *Gail. 1. O. 70. num. 3.* cognoscendas
esse. *l. nulli. 10. & ibi DD. C. de Judic.*
Habent autem causae inter se *connexio-
nem* vel *ratione personarum*, quae conve-
niuntur, vel *ratione rei*, de qua agitur, vel
denique *ratione generalis actionis*, quae
intentatur.

Ratione *personarum* connexum est ne-
gotium, & apud eundem Judicem expedi-
tur, si v. g. inter plures cohæredes vel so-
cios actio *familiae hercistunda*, vel *com-
muni dividundo* instituat: si plures
Correi in obligatione aliquâ *individua*
conveniuntur: si ex pluribus tutoribus con-
tra unum, tanquam reliquis non existentibus
solvendo, agatur, qui petat etiam reli-
quos conveniri, omnes Contutores ad eun-
dem Judicem mittendi erunt. *l. 1. & 2. ff. De quibus rebus ad eund. Judic. eatur.*
Pp Ajunt

Ajunt autem Gail. *l. O. 32. n. 3.* & Mynf. *Cent. 1. O. 4.* tali casu illum Judicem esse adeundum, qui respectu omnium correo- rum superior est, v. g. Camera aut Imperatorem. Sed fortassis hæc praxis est Camera, aliàs in Jure communi non fit distinctio inter Judicem superiorem & æqualem, quin potius ibi lis terminari debet, ubi vel contra unum ex correis præoccupata est. Barth. *in l. precipimus. 32. C. de appell. l. 1.* Schrader. *de feud. p. 10. sect. 4. n. 75. & 76.*

80 Ratione rei, de qua agitur, connexa causa est, si circa eandem rem, de qua litigatur, diversæ quæstiones, vel principaliter, vel incidenter moveantur. Ita connexa sunt causa *possessoris & proprietatis*, ut coram quo Judice institutum est, *possessorium*, coram eodem etiam ventilari debeat *petitorium. d. l. nulli. C. d. Jud. c. 1. de caus. Poss. & Prop.* Ita Judex Ecclesiasticus, qui judicavit de divortio ex causa adulterii, judicare etiam potest de restitutione & amissione dotis, *c. 3. de Donat. inter vir. & ux.* Similiter qui judicavit de Sponsalibus, eorumque dissolutione, judicabit etiam de restitutione arrarum & donativorum, ac alio interesse partis.

81 Verùm hic singulariter est advertendum, si *incidens* vel *connexum* sit *spirituale*, & causa principalis vertatur apud Judicem *Laicum*, tunc is in causa *principali* superfedere debet, & illud *incidens* ad Judicem *Ecclesiasticum* remittere, ut si quærat de hereditate, & matrimonium, ex quo actor se asserit filium, negetur ab altera parte fuisse *valide* contractum, *c. tuam. 3. de Ord. cognit. c. lator. 5. & c. causam que. 7. Qui filii sint legit.* Atque ita etiam in Camera practicari testatur Mynf. *Cent. 1. observ. 100.* Si tamen quæstio *incidens* esset *meri facti*, ut si petenti heredita-

tem opponatur, quòd sit natus ex concubitu, vel actori objiciatur excommunicatio, vel contractus dicatur fuisse juratus & similibus casibus etiam Judex *Laicus* cognoscere poterit, an matrimonium, aut terparentes actoris contractum, excommunicatio lata, aut juratum sit, abstrahendo an *valuerit* matrimonium, excommunicatio, vel sacramentum. Bocet. *de Jur. dict. 1. 3. num. 51.*

Ratione *generalis actionis* datur causa continentia, si diversæ res vel causæ tincantur omnes sub una actione generalis sub actione *tutela, negotiorum gestorum, vel hereditatis petitione.* *Negotiorum gestor* conventus superpetitorio, quòd gessit in hoc loco, debet etiam respondere super eo, quòd gessit alio: sic Judex aditus *per hereditatis petitionem* in loco, ubi major pars bonorum sita est, cognoscit etiam de bonis alienentibus & ad eandem hereditatem pertinentibus. Gail. *l. O. 32. n. 5. Menoch. Arbit. lib. 2. cas. 371. n. 10.*

Demùm hic adnotandum est, quòd exceptio *causæ connexæ non dividendæ* in litem aliarum exceptionum *declinatarum* ante *litem contestationem* opponi debet, aliàs si omissa sit, vanebit processus coram diversis Judicibus factus. Gail. *l. n. 13. Mynf. Cent. 1. O. 97. V. quoque.*

§. IV.

De Causa Feudali.

SUMMARIÆ.

84. Lite orta inter convasallum Judex est dominus vasallus sive clericus.
85. Fallit, si non agatur ex lege feudali.
86. Dominus & vases possunt ut suspecti recipere, ubi quòd hodie non sit in usu Ordinatio dandi adjunctionem.

80. Quis sit iudex, si unus vasallus conveniatur respectu
aliorum feudorum?

81. Dominus est iudex, etiam si neuter ex litigantibus
alios, quam controversum feudum sub domino
habuit.

82. In lege super dominum & extraneum, vel vasallum
& extraneum iudicat Ordinarius.

83. Item si disputator, feudum novum sit, an anti-
quam?

84. In consensu domini non potest compromitti in ar-
bitrio.

85. In iure super dominum & vasallum iudicant Pares
curie.

86. Nisi aliter introductum sit.

87. Dominus & Pares possunt causas delegare.

88. Appellatio qualiter in causis Feudalibus inter-
ponatur.

89. Iudices competentes in causis feudalis
sunt vel Dominus feudi, vel Ordina-
rius, vel Pares Curie, vel etiam arbitri.

Quandam autem linguli ex litis judi-
care valent, commodissime per tres positi-
ones seu casus explicari potest. Vel enim
oriatur lis inter convasallos ejusdem Domi-
ni, vel inter vasallum & extraneum, sive Do-
minum & extraneum; vel denique inter Do-
minum & vasallum. Præmonemus verò cir-
cà dicenda potissimum ad locorum consue-
tudinem esse attendendum, quia jus feudale
presertim circa *fori competentiam* var-
ium est, & utriusque locorum regitur. *arg.*
text. in p. §. 1. de Lege Corradi. di-
cimus tamen, quæ magis inter DD. recepta
sunt.

84. Igitur I. si lis oriatur inter duos vasal-
los ejusdem Domini, ut si alter partem
feudi petat, quam alter possidet, tunc
Dominus iudex erit, *c. 1. §. præterea*
si inter duos de Prohibita feudi alien-
per Frid. Vid. Bocer. de Jurisdic. cap.
3. n. 66. Etiam non adhibitis paribus Cu-
rie. *al. de Feud. p. 11. num. 7. in fin.* Et
si dominus infans, impubes, furiosus,
aut mente captus sit, de causis feudalis

85. sicut & aliis ad cognitionem ejus spectan-
tibus, Tutores & Curatores cognoscent.

Oldrad. *Consil. 52. Schrad. de Feud. p.*
10. sect. 4. n. 54. Neque distinguitur
an dominus, vasallus Clericus sit aut lai-
cus: quia in causis feudalis etiam Cle-
ricus coram domino feudi, licet is laicus sit,
respondere debet. *c. verum 7. & c. ex*
transmissio. 6. h. 1.

Sed hæc ita, si de *causa feudali*, seu ex 85
lege feudi agatur, si nimirum de feudi con-
stitutione, conservatione, vel privatione
quærat, nam si quidem agatur de *re feu-
dali*, sed *causa feudalis* non sit, neque ex le-
ge feudi, ut puta si agatur de *deposito*, *pignori*, *re-
tentiâ* aut simili actione, Ordinarius rei
conventi iudex erit, sicut post Innoc. *in c.*
cæterum. §. de Judic. n. 4. tradit Vult. *de*
Feudis. lib. 2. cap. 2. num. 34. & alii ibi
dem cc.

86. Quod si dominus debite requisitus justi-
tiam administrare negligat, vel suspectus sit,
ad dominum superiorem feudi, vel si non sit
respectu ejusdem feudi superior, ad ordi-
narium devolutio fiet: Licet enim quidam
existiment, dominum & pares Curie tan-
quam ordinarios Iudices in causis feudali-
bus reculari non posse, sed tantum ad-
iunctos eis dandos esse. *arg. auth. si vero. C.*
de Judic. nihilominus hac in parte potius
aequitas Juris Canonici recepta est (quæ ple-
rumque in feudis observatur, Schrader. *d.*
sect. 4. num. 52.) de quo Jure tam Ordina-
rius, quam delegatus potest ut suspectus re-
culari. *c. cum speciali. 61. & ibi DD. de*
Appell. Bald. in c. 1. de Invest. in marit.
facta. Schrad. d. p. 10. sect. 1. num. 63.
Sicut etiam Befold. *in Delib. ff. de Judic.*
num. 14. & 16. in fin. testatur, hodie-
nâ praxi inauditum esse, ut suspecto ordi-
nario detur adjunctus, sed adiri debere su-
periores.

87 Quis autem erit Judex, si unus vasallus conveniatur respectu plurium feudorum, quæ à diversis dominis recognoscit. v. g. alius Agnatus contendat, se esse defuncto proximorem, ac sibi competere successione in istis pluribus feudis? Cùm diversa feuda à diversis dominis obtenta sint materia *dividua*, nec una aliqua *generali*, sed diversis *particularibus* actionibus petantur, ideo singulos dominos istorum feudorum adeundos esse, docet Schrader. *d. sect. 4. n. 69.* Illud quoque hic addendum ex eodem Schrader. *d. p. 10. sect. 2. n. 8.* quòd licet multi teneant, non ad dominum, sed ordinarium Jurisdictionem pertinere, si uterque ex litigantibus non habeat aliud feudum sub domino, quàm de quo est controversia: verius tamen sit propter generalitatem text. in *c. 1. §. præterea. si inter duos. de Prohib. feud. alien. per. Frid.* quòd indistinctè domino Jurisdictio competat, sive unus tantum, sive neuter ex litigantibus aliud feudum, quàm controversium sub Domino possideat.

89 II. Si lis oriatur *inter vasallum & extraneum*, vel etiam *inter Dominum & extraneum*, ut quia *extraneus* aut dominum absolutum, aut servitutem, aut aliquid simile præterdit, tunc cognitio ad *ordinarium Judicem* spectat. *c. un. de Controv. inter vasal. & alium.* Quòd si ipse Dominus simul sit ordinarius loci, tunc quia Judex in propriâ causâ esse non potest, superior ejusdem adiri debebit. Pariter, si de re feudali *tanquam feudali* controversia incidat, *novumne* sit feudum, an *antiquum*? v. g. si dominus feudum tantum sibi apertum alteri *de novo* contulerit, & tertius in feudum *antiquum* asserat, ac *jure agnationis* ad se pertinere contendat, Judicis *ordinarii* hac de re cognitio erit, *vertitur enim hic interesse domini*, qui non

facile contra *novam investituram* pronunciabit. *c. 1. de invest. marit. fact. An apud. Iud.*

Utrum autem in jam dictis casibus quando scilicet *inter convasallos*, vel *inter vasallos & extraneos* lis oritur, possit super in arbitros compromitti, (quod non pauci affirmant apud Schrader. *d. p. 10. sect. sub num. 168.*) ignorante vel etiam contra domino? Negamus cum eodem Schrader. *d. l. n. 166.* Bald. in *c. 1. de his, qui dare poss. Rosenth. de feud. c. 9. meum. Concl. 22. n. 9.*

III. Demùm si controversia nascatur *inter dominum & vasallum*, subdistingendum est, an agatur super ipsâ rei *feudali proprietate*, ut quia vasallus negat *feudalem*: vel an agatur super *jure quo accidentali*, ut quia vasallus negat *minò servitiâ*; vel aliam litem *quàm vasallus instituit*, ut si contra dominum agat *de evictione feudi*, neget ob *feudum esse commissum*, &c. In *casu Ordinarium* judicabit; *posteriori* *pares curia*. Vid. Joan. Köppen *Juris Feud. O. 10.* Vult. *d. c. 2. n. 24.* Dicuntur *pares curia* reliqui vasalli, qui ab eodem Domino feuda tenent, si que *juramentum rectè judicando* præstabunt, nisi id *ipsum* *juramentum* ab initio unâ cum *juramento fidelitatis* præstiterint. Vult. *d. l. n. 22.*

Quòd si *pares Curia* Dominus non habeat, tunc vel apud *Judicem Ordinarium* vel apud *arbitros* communiter electos terminabitur. Item etiam actio illa *propria* *est*, quâ agitur ex *stipulatione* de *feudum* quidem *promisso*, sed nondum *tradito*, *ram Ordinario* ventilanda erit: quia *investituram* actor necdum vasallus *dedidit* est, adeoque *pares Curia* non habentur. Gl. in *d. c. 1. de invest. in marit. fact.* Bocér. *d. c. 3. n. 58.* Vult. *d. l. n. 26.*

tanquam *superiorem feudi dominum* appellabitur, Vult. *d. lib. 2. c. 3. n. 4. & 5. Myns. Cent. 5. O. 5. Martha. de Jurisd. p. 4. Cas. 198.*

§. V.

Quis sit Judex, si de ipsa fori competentia quaeratur.

SUMMARIUM.

96. Quilibet Judex de fori sui competentia potest cognoscere.
 97. Limitatus, si agatur etiam de Interesse pecuniariae Iudicis.
 98. Quid agendum, si Judex contra *Ius commune*, vel privilegium partis Jurisdictionem exerceat?

PRO Regula passim tradunt DD. quod quilibet Judex five ordinarius five delegatus cognoscere possit, *an sua sit Jurisdictione, l. si quis ex aliena. 5. ff. de Judic. l. 2. ff. Siquis in jus voc. & c. super literis. 20. de Rescript.* & si cognoverit suam esse, eandem valeat mandatis poenalibus contra non obtemperantes defendere. *d. l. 2. & l. unica ff. Si quis Ius dic. non obtemp.* Idque non tantum si *ad instantiam partis*, sed etiam *ex officio* procedatur. *Pan. in d. c. 1. super literis sub. n. 10. V. nunquid Judex.* Hinc est, quod *in c. 1. de Penis. in 6.* concedatur Archi-Episcopis exercentibus Jurisdictionem in provinciis suis, ut possint injurias notorias sibi aut Nuntiis suis illatas ipsi punire, idemque extendit. *Gail. 1. O. 39.* ad quemlibet Judicem, ut punire possit injuriam *notoriam* sibi tanquam Judici illatam.

Verum cum ex adverso sit Regula, *neminem in propria causa esse Iudicem, l. un. C. ne quis in sua caus. judic.* ideo necesse est, priorem Regulam declarare, ut tantummodo locum habeat circa Jurisdictionem in causis particularibus, in quibus

Non tamen requiritur, ut omnes *pares curia* simul judicent, sed ij, quos dominus & vasallus ad iudicandum elegerint, nam dominus quosdam eligit, & vasallus quosdam. *c. un. de Contr. ov. fundi apud pariterm.* Neque etiam requiritur, ut *pares* iudicaturi sint ejusdem qualitatis cum vasallo litigante, scil. ut Comitem tantum alii comites judicent, sed etiam inferioris conditionis admittuntur: quia hac in parte *Iura feudalia* nullam faciunt distinctionem. *hanc & Panorm. & alij in c. ceterum. 5. de Judic.*

91. Consuetudine vero, pacto investiturae, vel Statuto particulari introduci posse, ut in controversiis feudalibus non *pares Curiae*, sed *Ordinarius* vel alius iudicet, vix est dubitandum. *Zal. p. 11. n. 10. Schrad. d. p. 10. sect. 2. n. 44.* atque ita inter Electorem Moguntinum & vasallum cognoscere Curiam provincialem Moguntinensem, refert Vult. *d. c. 2. n. 41.*

94. Praeterea notabile est, quod *Dominus & pares Curia* sint *Judices ordinarii*, ac proinde causas feudales delegare possint. Imò etiam *Dominus* ad causas omnes feudales in sua Curia emergentes *Vicarium* recte constituit, quod in principatibus Germaniae ubi curiam est, ut Consiliarij principum, tantum eorumdem *Vicarii*, tam in *alodialibus* quam *feudalibus* iudicium exercent, prout haec ad longum prosequitur Schrad. *d. p. 10. sect. 4.*

97. *Appellatio* denique in causis feudalibus recte interponitur gradatim *ad Superiorem feudi dominum*, vel si nullus sit alius ejusdem feudi *Dominus*, *ad Ordinarium* s. *Sancimus.* & ibi DD. *Quo temp.* miles. Ita si Episcopus vel alius Praelatus Ecclesiae de terris, quas ab imperio *in feudum* tenet, alium subinfeudaverit, ab eo in controversia feudali ad Imperatorem,

bus cognoscendis plus oneris, quam com-
modi percipitur. Si verò agatur de alio
pecuniario interesse Judicis, vel de *totali*
fundamento Jurisdictionis, ut si qua-
ratur, an certum territorium, vel diltri-
ctus ad Jurisdictionem Judicis pertineat?
(Quid sit de controversia *Exemptionis*,
vid. Pan. d. n. 10. & in c. *venerabili*. 24.
n. 3. & 4. de *cons.* Chokier. de *Jurisdic.*
Ord. in *Exempt.* p. 2. q. 12. text. & DD.
in c. *cum persona*. 7. de *Privil.* in 6.) præ-
sertim si inter duos Judices litigium sit, &
ita uterq; non tam *Judicis* quam *partis* vi-
ces obeat: item si de magno honore Judi-
cis agatur, ut quia dicitur excommunicar-
us, infami, vel aliàs suspectus &c. nec in-
juria *notoria* sit; his & similibus casibus,
in quibus magna affectio Judicis est erga
causam, procedet posterior *regula*: *ne-*
minem esse Judicem in causa propria.
Vid. Pan. d. l. *Martha* p. 2. c. 4.

98 Sed quid remedij, si Judex vel contra Jus
commune, vel Privilegium partis Jurisdi-
ctionem exerceat? R. Si exercitium Juris-
dictionis vel citatio facta si contra jus com-
mune *notorium* & *regulari*, vel contra
Privilegium *clausum in Jure* (quale est
Clericorum c. *si diligenti*. 12. h. t. & Stu-
diosorum, *auth. habit. C. Ne filius pro*
patre.) non teneri citatum obtemperare
vel comparere. l. *fin. ff. de jurisd.* Si verò
citatio facta sit adversus Privilegium spe-
cialiter impetratum, vel exceptionem par-
tis, quæ in *jure dubio*, vel *in facto* confi-
stat (ut si negetur *contractus* in loco actio-
nis instituta mitus esse, &c. e contra autem
Jurisdictio Judicis erga citatum in Jure
communi fundetur, tenebitur citatus ea-
tenus comparere, ut privilegium suum ex-
hibeat, & exceptionem *declinatoriam* fori
proponat. d. c. *cum persona*. de *Priv.* in 6.
l. *si quis ex aliena*. s. ff. de *Judic.* Quod

si Judex nolit acquiescere (ut quia cita-
tionem reputat in sufficientem, vel inple-
ta possessione Jurisdictionis est) pars autem
æstimet se gravatam, dabitur recursus ad
proprium Judicem, ut suam Jurisdictionem
adversus alterum incompetentem debe-
dat, vel *dabitur provocatio* ad Superi-
orem, & nonnunquam etiam (maxime in
priori casu) actio *injuriarum* contra in-
competentem alienam Jurisdictionem, vel ali-
quomodò incarcerantem. l. *nec Magistratus*
32. ff. de *Injuriis*. cit. Boccr. de *Jurisd.*
10. n. 5. Mynf. *Cent.* 5. O. 69. in *fin.*

TITULUS III. De Libelli oblatione.

SUMMARIUM.

1. Libellus quid sit, & quibus partibus constet.
2. Medium petendi duplex, scilicet *causa* & *remota*.
3. In actione personali non sufficit exprimeri *causam* proximam: bene tamen *remotam*; nisi satis est exprimeri *proximam*.
4. Nomen actionis non est necessarium exprimeri.
5. Differentia ratione conclusionis inter *actionem* civilem & *criminales*.
6. Clausula conclusioni libelli civilis adhibenda per his omnibus peto. &c. *et quæ* &c.
7. Quid oportet clausula: Salvo Jure addenda.
8. Post litem contestatam libellus mutari non potest.
9. Citatio quid sit: Dividitur in *verbolem* & *in* *re*.
10. An cum citatione libellus actoris reus sit mittendus?
11. Quid si citatus domi non sit.
12. De citatione facta nuncio afferenti creditur: nisi citatus sit persona, valde fide digna, & juramento neget.
13. Reale citatio regulariter in *criminales* adhibenda etiam in *civilibus* locum habet.
14. In *criminales* quoque captivam debet proponi causæ quædam cognitio.
15. Edictalis citatio quid sit, & quando fieri possit.